

ANNA NETREBKO

sopran / *soprano*

YUSIF EYVAZOV, tenor

Z / *With*

ELENA ZHIDKOVA

mezzosopran / *mezzo-soprano*

ŽELJKO LUČIČ

bariton / *baritone*

MICHELANGELO MAZZA

dirigent / *conductor*

Simfonični orkester RTV Slovenija *RTV Slovenia Symphony Orchestra*

.....

SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ *AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE*

Ljubljana, **20. 6. – 3. 9. 2023**

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Mestna občina
Ljubljana

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2023 je župan Mestne občine Ljubljana Zoran Jankovič. / *The Honorary Patron of the 2023 Ljubljana Festival is the Mayor of the City of Ljubljana, Mr Zoran Jankovič.*

Torek, 11. julij 2023, ob 20.00
Tuesday, 11 July, at 8.00 pm
Gallusova dvorana / *Gallus Hall*, Cankarjev dom

ANNA NETREBKO

sopran / *soprano*

YUSIF EYVAZOV, tenor

Z / *With*

ELENA ZHIDKOVA

mezzosopran / *mezzo-soprano*

ŽELJKO LUČIĆ

bariton / *baritone*

MICHELANGELO MAZZA

dirigent / *conductor*

Simfonični orkester RTV Slovenija / *RTV Slovenia* *Symphony Orchestra*

BENJAMIN ZIERVOGEL

koncertni mojster / *concertmaster*

Program / *Programme:*

G. Verdi: »Nel dí della vittoria...Ambizioso spirto...Vieni t' affretta«, kavatina Lady Macbeth iz opere Macbeth / *Lady Macbeth's cavatina from Macbeth*

G. Verdi: »Ella mi fu rapita!...Parmi veder le lagrime...Possente amor«, arija vojvode iz opere Rigoletto / *Duke's aria from Rigoletto*

G. Verdi: »Un dí, se ben rammentomi...Bella figlia dell' amore«, kvartet Gilde, Magdalene, vojvode in Rigoletta iz opere Rigoletto / *Gilda's, Maddalena's, Duke's and Rigoletto's quartet from Rigoletto*

G. Verdi: »Alzati! ... Eri tu, che macchiavi quell' anima«, arija Renata iz opere Ples v maskah / *Renato's aria from Un ballo in maschera*

G. Verdi: »Pace, pace, mio Dio«, arija Leonore iz opere Moč usode / *Leonora's aria from La forza del destino*

G. Verdi: »La vita è inferno all'infelice... O tu che in seno agli angeli«, arija Alvara iz opere Moč usode / *Alvaro's aria from La forza del destino*

G. Verdi: »Stride la vampa«, arija Azucene iz opere Trubadur *Azucena's aria from Il trovatore*

G. Verdi: »Udiste? Come albeggi«, duet Leonore in grofa Lune iz opere Trubadur / *Leonora's and Count Luna's duet from Il trovatore*

G. Verdi: »Invano Alvaro, ti celasti al mondo«, duet Alvara in Don Carlota iz opere Moč usode / *Alvaro's and Don Carlos' duet from La forza del destino*

G. Verdi: »Ballabili« iz opere Otello / *from Otello*

G. Verdi: »La fatal pietra sovra me si chiuse... O terra, addio«, arija Radamesa iz opere Aida / *Radames' aria from Aida*

G. Verdi: »Tace la notte...Di geloso amor sprezzato«, arija Leonore iz opere Trubadur / *Leonora's aria from Il trovatore*

.....

Italijanska opera je v 19. stoletju dosegla svoj vrhunec kot oblika glasbenega izražanja in pripovedovanja zgodb, obenem pa je očarala javnost s svojo veličino, čustveno globino in melodičnim bogastvom. Med številnimi skladatelji, ki so pustili neizbrisen pečat, jih je le malo doseglo raven vpliva in priznanja kot **Giuseppe Verdi**. Postal je ena najvidnejših osebnosti v zgodovini opere, njegova dela pa močan izraz italijanskega *risorgimenta*, gibanja za združitev in neodvisnost Italije, in so tako zajela duha italijanske romantike. Po uspehu *Attila* leta 1846 in pred obdobjem med letoma 1851 in 1853, ko je z operami *Rigoletto*, *Trubadur* in *La traviata* postal zvezdniško ime, se je Verdi z *Macbethom* močno uveljavil v svoji domovini. Skladateljeva priredba Shakespearove tragedije raziskuje psihološke globine likov in posledic njihovih dejanj ter popelje poslušalce v kraljestvo teme, ambicij in moralnega propada. V glasbenem smislu obstaja nova raven pozornosti do podrobnosti v orkestraciji in harmoniji.

Rigoletto orje novo glasbeno in dramaturško pot. Žanri se razširijo z rabo komičnih potez v resnem kontekstu, a še pomembneje je, da so razlike med junaki prvič izražene z načinom njihove formalne opredelitve. V tem smislu je zgovorno, da naslovnemu junaku ne pripada formalna arija, temveč običajno poje v deklamatorskem slogu, medtem ko vojvodi nenehno pripadajo konvencionalne glasbene točke, s katerimi se njegov šarm in površnost projicirata v predvidljivosti tradicionalne operne šablone. Verdi v *Trubadurju* povezuje like z določenimi glasbenimi lestvicami, kar je utemeljeno z njihovim karakterjem oziroma družbenim položajem. Tako so lestvice z nižaji pove-

zane z aristokratskim svetom Leonore in grofa Lune, lestvice z višaji pa pripadajo predvsem Manricu, Azuceni in svetu Romov. Verdijeva orkestracija in raba kromatike povečata dramatičen učinek dela, ki je polno ognjevitih strasti, zapletov in nepozabnih melodij.

Mešanje oziroma sopostavljanje komičnega in tragičnega je najbolj izrazito v *Plesu v maskah* in *Moči usode*, kar dokazuje, da se je Verdi živo zanimal tudi za tradicijo francoske komične opere in je našel načine, kako uporabiti ta zelo drugačni slog kot sredstvo za svoje resnejše navdihe. Uspeh *Plesa v maskah* je bil tako velik, da naj bi občinstvo po koncu premiere skladatelja z vzkliki »Viva Verdi!« poklicalo na oder kar šestintridesetkrat. V *Moči usode* je mešanica slogov manj uravnotežena, toda nekakšno glasbeno enotnost vzdržuje motiv usode, ki se v delu večkrat ponovi. Najbolj temeljita uporaba ponavljajočih se motivov se pojavi v *Aidi*, veliki egipčansko navdihnjeni zgodbi, postavljeni v čas vojne in prepovedane ljubezni. Daleč od tega, da bi se motivi pojavili vsakič v psihološko utemeljeni spremenjeni obliki (kot to vidimo v Wagnerjevih glasbenih dramah); tu so stalni in omejeni. Obenem postaja vedno bolj pomembna raba lokalne barve kot sredstva za orientalistično tonsko slikanje in širjenje dramskega obsega. Opera se pomembno odmika od konvencionalne italijanske operne tradicije, saj vključuje zapletene točke, zборе in balete v masivnem merilu, ki predstavlja veličino starega Egipta.

V Verdijev pozni slog in zadnje ustvarjalno obdobje spada *Otello*, ki poglobljeno raziskuje negativne človeške poteze ljubosumja, manipulacije in uničujoče moči dvoma. Shakespearova dela so skladatelja navdihovala vse življenje. Verdijeva predelava je sodobna in klavstrofobična drama, ki se pravzaprav dogaja v psihi, kraljestvu, ki ga je Wagner poimenoval »notranja drama«, v kraju zgoščenega simbolnega pomena, v katerem so liki ujeti in prikrajšani za avtonomijo. Skladateljeva uporaba ponavljajočih se motivov in harmonične napetosti poveča dramatični učinek dela, odseva pa tudi psihološka stanja likov in stopnjevanje konflikta. Ko potujemo skozi Verdijev opus, postane očitno, da so njegova dela postopno preseгла meje dramaturgije in glasbene forme tradicionalne italijanske opere. Vsako njegovo večje delo je edinstveno pripovedno in glasbeno potovanje, ki se v svojem bistvu poglubi predvsem v to, kaj pomeni biti človek, čeprav izraža nekaj zelo zgodovinskega ter partikularnega (boje italijanskega ljudstva in njegove težnje po neodvisnosti).

.....

Zavidljiva kariera operne dive **Anne Netrebko** se je začela leta 1994. Danes Anna kraljuje kot primadona opernega petja 21. stoletja. Revija *Time* jo je na podlagi njenih izjemnih uspehov uvrstila med 100 najvplivnejših ljudi na svetu. Vedno je opazna, kjerkoli se pojavi, tudi izven opernega sveta. Tako v živo kot tudi na številnih njenih nagrajenih posnetkih, sopranistka uprizarja najbolj ikonične operne junakinje, s čimer dokazuje svoj izjemen repertoarni razpon in

umetniško občutljivost. Od Mozarta, belcanta, francoskih mojstrov, Puccinija, Verdija, verizma do Čajkovskega in nenazadnje Wagnerja navdušuje s svojim brezhibnim petjem in odrsko karizmo. Redno se pojavlja na koncertih in recitalih ter drugih odmevnih prireditvah na vseh petih celinah (slavnostno odprtje zimskih Olimpijskih iger ...). Med številnimi nagradami in priznanji je prejela tri nominacije za nagrado grammy, nemško nagrado bambi in britansko nagrado BRIT za pevca leta na področju klasične glasbe ter naziv »Umetnica leta«. Je tudi predana mama, ki podpira mnoge organizacije za zaščito in pomoč nepriviligiranih otrok.

Yusif Eyvazov je tenor azerbajdžanskega rodu z uspešno mednarodno kariero. Redno nastopa v najprestižnejših svetovnih opernih ustanovah, kot so La Scala v Milanu, Dunajska državna opera, Berlinska državna opera, Kraljeva operna hiša v Londonu, Državna opera v Parizu in Metropolitanska opera v New Yorku. Kritiki njegov glas opisujejo kot grmečega in izrazito italijanskega, njegovo odrsko prezenco pa kot izjemno. V letošnji sezoni uprizarja vloge v operah *Aida* (Radames), *Tosca* (Cavaradossi), *Trubadur* (Manrico) in *Andrea Chénier* (naslovni junak). Na koncertnih odrih bo med drugim nastopal na Ljubljana Festivalu, v Filharmoniji na Labi in koncertni dvorani Charles Bronfman v Tel Avivu. Za nemško založbo Deutsche Grammophon je izdal številne posnetke, med drugim Puccinijevo opero *Manon Lescaut* in klasični »crossover« album *Romanza* z ženo Anno Netrebko. Tenoristovo sodelovanje s priznanimi opernimi hišami in dirigenti ter njegova obsežna diskografija sta prispevala k njegovi prepoznavnosti in sprejetosti v opernem svetu.

Elena Zhidkova je ruska mezzosopranistka, ki je znana po bogatem in ekspresivnem glasu ter upodobitvah širokega spektra vlog, med drugim naslovne junakinje v *Carmen*, Amneris v *Aidi* in Dalille v *Samsonu in Dalili*. Njeno sodelovanje s priznanimi dirigenti in orkestri je pokazalo njeno vsestranskost in glasbeno moč. Med drugim je nastopala na opernih in koncertnih odrih v Madridu, Tokiu, Milanu, Berlinu, Hamburgu, Dresdnu, Valencii, Parizu in na Dunaju, kjer je s prepričljivo odrsko prezenco in izjemno vokalno spretnostjo žela pohvale kritikov. Zhidkova še naprej osvaja občinstvo s svojimi čustvenimi interpretacijami in si je utrdila vlogo ene vodilnih mezzosopranistk današnjega časa.

Srbski baritonist **Željko Lučić** je priznan zaradi prepričljivih interpretacij opernega repertoarja. Med izobraževanjem se je uril pri svetovno znani mezzosopranistki Biserki Cvejić. Med njegovimi opaznimi nastopi sta naslovna vloga v *Macbethu* v newyorški Metropolitanski operi in uprizoritev Germonta v *La traviati* v Dunajski državni operi. Poleg tega nastopa na različnih koncertnih odrih, kjer sodeluje z uglednimi ansambli, kot so Simfonični orkester Frankfurtskega radia, Orkester Beograjske filharmonije in Bostonski simfonični orkester. Prejel je pohvale kritikov, med drugim ga je zaradi nastopa v *Moči usode* v Operi San Francisca britanska revija *Financial Times* razglasila za enega od današnjih vrhunskih interpretov Verdijevih baritonskih vlog.

Michelangelo Mazza je uspešen italijanski dirigent in violinist, ki slovi po dinamičnem in ekspresivnem poustvarjanju tako klasičnega kot sodobnega repertoarja. Dirigiral je najbolj cenjenim orkestrom in opernim zvezdnikom po vsem svetu, vključno z Londonskim kraljevim filharmoničnim orkestrom, Orkestrom Državne akademije svete Cecilije in Orkestrom Dunajske državne opere. V štirinajstih letih, ko je deloval kot koncertni mojster Orkestra Kraljevega gledališča v Parmi, je nastopal s slavnimi dirigenti, kot so Riccardo Muti, Juri Temirkanov in Lorin Maazel. Z orkestrom je posnel tudi vse Verdijeve opere ter v svoji dvojni vlogi violinista in dirigenta ansambla obiskal številna svetovna koncertna prizorišča. Mazzeva predanost vzgajanju mladih talentov je razvidna iz njegove vključenosti v izobraževalne pobude in vloge mentorja nastajajočih profesionalnih glasbenikov.

Simfonični orkester RTV Slovenija je vrhunski glasbeni ansambel, ki se ponaša z dolgo in ugledno tradicijo. Ustanovljen je bil leta 1928 in je postal srce slovenskega klasičnega glasbenega življenja. Redno izvaja koncerte in sodeluje pri različnih glasbenih projektih. Izvaja raznolik repertoar, ki črpa iz zakladnice evropske klasične glasbe, pa tudi sodobno in orkestrirano popularno glasbo, s čimer nagovarja občinstvo vseh generacij in raznolikih okusov. RTV Simfoniki so pridobili mednarodni ugled s številnimi koncerti in turnejami po Evropi in drugih delih sveta, med drugim so se leta 2019 kot prvi slovenski profesionalni simfonični orkester predstavili na uspešni turneji v Latinski Ameriki. Orkester poleg koncertnih dejavnosti redno snema in izdaja zgoščenke, ki obsegajo tako svetovne klasične mojstrovine kot dela slovenskih skladateljev.

Jan Prepadnik

.....

*The reigning prima donna of the 21st century, **Anna Netrebko** has redefined what it means to be an opera star with her rich-sounding voice and charismatic stage presence. Her live performances and award-winning recordings have made her a leading international voice in opera. She and her husband, the charismatic **Yusif Eyvazov** – one of the most sought-after tenors of his generation – have become a unique star opera couple. They will be joined on stage by the baritone **Željko Lučić**, who continues to win accolades for his performances of the dramatic repertoire in the world's leading opera houses, and the mezzo-soprano **Elena Zhidkova**, renowned as a brilliant interpreter of Wagner's mighty roles. They will perform with the **RTV Slovenia Symphony Orchestra**, conducted by **Michelangelo Mazza**, who has been working with the star couple since 2017. The programme will focus on the favourite parts of Verdi's diverse works from different periods, from the early »grandiose« style (Macbeth), to the late spectacular and »personal« style, which loosened the established operatic forms and showed a new dramatic development (Aida, Otello). His works strongly influenced the later veristic and naturalistic development of Italian opera.*

NAPOVEDNIK / TO BE ANNOUNCED:

Sreda, 12. julij 2023, ob 20.00

Wednesday, 12 July, at 8.00 pm

Križevniška cerkev / Križevniška Church, Križanke

MAHLER V LJUBLJANI MAHLER IN LJUBLJANA

PAUL SCHWEINESTER, tenor

JAKA MIHELAČ, bariton / baritone

Dirigent / Conductor: **JONATHAN STOCKHAMMER**

ENSEMBLE DISSONANCE

Sponzor / Sponsor:

Izdal / Published by: **FESTIVAL LJUBLJANA**, julij / July 2023

Zanj / For the Publisher: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja,
častni član Evropskega združenja festivalov / General and Artistic
Director, Honorary member of the European Festivals Association

Besedila / Texts: **JAN PREPADNIK**

Prevod / Translation: **AMIDAS, d. o. o.**

Oblikovanje / Design: **ART DESIGN, d. o. o.**

ljubljanafestival.si

www.facebook.com/ljubljanafestival

www.instagram.com/festival_ljubljana/

www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana

Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji 71. Ljubljana Festivala / Sponsors of the 71st Ljubljana Festival:

Sponzorji posameznih prireditev / Sponsors of the individual events:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

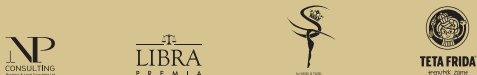
Medijski sponzorji / Media sponsors:

Uradna vina / Official wines:

Prijatelji Festivala Ljubljana / Friends of Ljubljana Festival:

Partnerji Ljubljana Festivala / Ljubljana Festival partners:

Uradni prevozniki / Transport partners:

Vstopnice / Tickets: ljubljanafestival.si, Eventim, blagajna Kržank, bencinski servisi / Kržanke Box Office, gas stations

Več informacij / More information: ljubljanafestival.si

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih.
The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.